

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 30 (2009)

Δελτίον ΧΑΕ 30 (2009), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του Ηλία Κόλλια (1936-2007)

Εργογραφία του Ηλία Κόλλια

Ελένη Κ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

doi: [10.12681/dchae.629](https://doi.org/10.12681/dchae.629)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ε. Κ. (2011). Εργογραφία του Ηλία Κόλλια. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 30, 11-14. <https://doi.org/10.12681/dchae.629>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Εργογραφία του Ηλία Κόλλια

Ελένη ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Περίοδος Δ', Τόμος Λ' (2009)

ΑΘΗΝΑ 2009

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΚΟΛΛΙΑ

Α'. Αυτότελη δημοσιεύματα

1. *Πάτιμος, Βυζαντινή τέχνη στην Ελλάδα, ψηφιδωτά-τοιχογραφίες*, Άθήνα 1986 (έκδ. Μέλισσα).
2. *Δύο ζωγραφικά ροδιακά σύνολα της εποχής της ιπποτοκρατίας. Ο Άγιος Νικόλαος στα Τριάντα και η Αγία Τριάδα (Ντολαπλί Μετζίντ) στη μεσαιωνική πόλη*, Άθήνα 1986 (άδημοσ. διδακτ. διατριβή).
3. *The City of Rhodes and the Palace of the Grand Master*, Άθήνα 1988, 1998².
4. *Η Ρόδος από τον 4ο αιώνα μ.Χ. μέχρι την κατάληψή της από τους Τούρκους (1522)*, κατάλογος έκθεσης, Αθήνα 2004 (σε συνεργασία με τους αρχαιολόγους της 4ης ΕΒΑ).
5. *Η μεσαιωνική πόλη της Ρόδου και το Παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου*, Άθήνα 1994, 2004².
6. *Η μνημειακή εκλεκτική ζωγραφική στη Ρόδο στα τέλη του 15ου και στις αρχές του 16ου αι., Μνήμη Μανόλη Χατζηδάκη*, Ακαδημία Άθηνων, Άθήνα 2000.

Β'. Άρθρα σε περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων και συλλογικούς τόμους

7. «Παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά έρευναί εις τήν Ρόδον», *ΑΑΑ* I (1968), 260-265 (σε συνεργασία με τόν Γρ. Κωνσταντινόπουλο).
8. «Το Παλού Χωράφι Καρπάθου καί ή παλαιοχριστιανική βασιλική του Λευκοῦ», *ΑΕ* 1970, Χρονικά, 1-15.
9. «Κατάλογος χειρογράφων έκκλησίας Παναγίας Λίνδου» (σε συνεργασία με τόν Λ. Πολίτη), *Ελληνικά* 24 (1971), 33-53, πίν. 1-8.
10. «Τοιχογραφίαι τής Ίπποτοκρατίας (1309-1522) εις Ρόδον», *ΑΑΑ* VI (1973), 265-276.
11. «Άνασκαφή εις “Άφωτην” Καρπάθου», *ΠΑΕ* 1974, 201-206, πίν. 141-149.
12. «Άνασκαφή εις “Άφωτην” Καρπάθου», *ΠΑΕ* 1975, 249-253, πίν. 222-227.
13. «Η παλαιοχριστιανική βασιλική τής “Άφωτης” Πηγαδιών Καρπάθου», *ΑΕ* 1973, 143-160.
14. «Ίχνογράφημα τής Τήλου», *ΔωδΧρ* 3 (1974), 31-47.
15. «Karpathos, Aphoti», *BCH* 99 (1975), 684-685.
16. «Τα Δωδεκάνησα (1204-1522)», *ΙΕΕ*, τ. Θ', Αθήνα 1979, 291-301.
17. «Τοιχογραφίες», στόν τόμο: *Οί θησαυροί τής Μονής Πάτιμου* (έπιστημ. έπιμ. Άθ. Κομίνης), Άθήνα 1988, 57-69, πίν. 1-44.
18. «Τοπογραφικά προβλήματα της μεσαιωνικής αγοράς της Ρόδου και του νότιου τείχους του Κολλάκιου “Versus Civitatem”», *Ιστορία και προβλήματα συντήρησης της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου*, Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα 1992, 81-108.
19. «Η διαπόμπευση του Χριστού στο ζωγραφικό διάκοσμο του Αγίου Νικολάου στα Τριάντα Ρόδου», *Ευφρόσυνον. Αφιέρωμα στον Μανόλη Χατζηδάκη*, τ. 1, Άθήνα 1991, 243-261, πίν. ΙΒ' - ΙΔ' και 124-131.
20. «Ιστορικές πληροφορίες από το αρχείο της μονής Πάτιμου για τη μεσαιωνική Λέρο», *Ιωνίας Άκρον*, τόμος στή μνήμη Διον. Οικονομοπούλου (1830-1890), Άθήνα 1993, 73-97, πίν. 1-9.
21. «Σχεδιάσμα της αρχαιολογίας και τέχνης της Καλύμνου από τα παλαιοχριστιανικά χρόνια μέχρι το τέλος της ιπποτοκρατίας (1523)», *Κάλυμνος. Ελληνορθόδοξος πολιτισμός του Αιγαίου*, Άθήνα 1994, 23-50.
22. «Το ιστορικό των επεμβάσεων στο οχυρωματικό σύνολο της πόλης της Ρόδου», *Πρακτικά του 4ου Διεθνούς Συνεδρίου για τη συντήρηση των μνημείων της Μεσογείου*, τ. 4, Άθήνα 1997, 555-574, πίν. 1-9.

23. «The Building Materials of the Monuments of the Medieval City of Rhodes», *Compatible Materials for the Protection of European Cultural Heritage*, Πρακτικά Συνεδρίου Incomarech-Raphael 97/E/412, Αθήνα 1998, 247-257.
24. «Μάστορες, πρωτομάστορες και μηχανικοί των μεσαιωνικών οχυρώσεων της Ρόδου», *ΔΧΑΕ Κ'* (1998-1999), 149-164.
25. «Η παλαιοχριστιανική και βυζαντινή Ρόδος. Η αντίσταση μιας ελληνιστικής πόλης», *Ρόδος, 2400 χρόνια. Η πόλη της Ρόδου από την ίδρυσή της μέχρι την κατάληψη από τους Τούρκους (1523)*, Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Αθήνα 2000, 299-308, πίν. 117-118.
26. «Το μεσαιωνικό εργαστήριο επεξεργασίας ζάχαρης της Ρόδου» (σέ συνεργασία με τή Μ. Μιχαηλίδου), *Τεχνογνωσία στη λατινοκρατούμενη Ελλάδα*, Αθήνα 2000, 36-49, εικ. 1-6.
27. «Δωδεκάνησα-Πάτμος», *Ο θησαυρός της Ορθοδοξίας, 2000 χρόνια. Ιστορία, μνημεία, τέχνη*, τ. Β', Αθήνα 2000, 96-104, εικ. 45-47.
28. «Μερικές σκέψεις για τη νέα κατεύθυνση αρχαιολογίας και αρχαιομετρίας στην έρευνα της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων», *Ο ρόλος και η φυσιογνωμία του τμήματος Μεσογειακών Σπουδών* (5-6 Δεκ. 1998), Πρακτικά Διημερίδας, Αθήνα 2000, 41-47.
29. «Οικισμοί, κάστρα και μοναστήρια της μεσαιωνικής Κω», *Ιστορία-Τέχνη-Αρχαιολογία της Κω*, Α' Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, *Αρχαιογνωσία 1*, Αθήνα 2001, 291-320.
30. «Το μεσαιωνικό εργαστήριο επεξεργασίας ζάχαρης της Ρόδου, στό συλλογικό τόμο *Η συμβολή του Υπουργείου Αιγαίου στην έρευνα και ανάδειξη του πολιτισμού του Αρχιπελάγους*, Αθήνα 2001, 75 (σέ συνεργασία με τή Μ. Μιχαηλίδου).
31. «Τα κάστρα των Ιωαννιτών ιπποτών στα Δωδεκάνησα», *Ενετοί και Ιωαννίτες ιππότες. Δίκτυα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής*, Αθήνα 2001, 165-179.
32. «Πρωτομαϊστορες, μουράτορες και μηχανικοί των μεσαιωνικών οχυρώσεων της Ρόδου», *Τα Δωδεκάνησα στη Φραγκοκρατία και Ιταλοκρατία*, Πρακτικά Συμποσίου, Αθήνα 2001, 253-272.
33. «Τρεις μεσοβυζαντινές εκκλησίες της Αστυπάλαιας», *Θωράκιον. Τόμος στην μνήμη του Παύλου Λαζαρίδη*, Αθήνα 2004, 137-148, πίν. 45-46.
34. «Άγιος Φανούριος: ένας μεταλλαγμένος άγιος», *Χάρις Χαίρε. Μελέτες στη μνήμη της Χάρης Κάντζια*, τ. Β', Αθήνα 2004, 285-305.
35. «Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις παραγωγής ζάχαρης κατά το Μεσαίωνα στη νοτιοανατολική Μεσόγειο και τη Ρόδο», *Αρχαιολογικά τεκμήρια βιοτεχνικών εγκαταστάσεων κατά τη βυζαντινή εποχή, 5ος-15ος αιώνας* (ειδικό θέμα ΚΒ' ΣΒΜΑΤ), Αθήνα 2004, 11-26, 376 (σέ συνεργασία με τή Μ. Μιχαηλίδου)
36. «Η μεσαιωνική πόλη της Κω», *Το νόμισμα στα Δωδεκάνησα και τη μικρασιατική τους Περαία* (Κως 2003), Πρακτικά Συνεδρίου, *Όβολός 8*, Αθήνα 2006, 227-252.
37. «Η παλαιοχριστιανική βασιλική της Αφωτης στα Πηγάδια Καρπάθου», *Καρπαθιακά Β'* (2006), 113-124.
38. «Η ανάδειξη και η διαχείριση της τάφρου της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου», *Πρακτικά Σεμιναρίου για την αξιοποίηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς* (1998), Αθήνα 2006, 163-172.
39. «Το έργο της Επιτροπής Παρακολούθησης Έργων στα μνημεία της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου», στόν τόμο *Το έργο επιστημονικών επιτροπών αναστήλωσης, συντήρησης και ανάδειξης μνημείων*, Αθήνα 2006, 251-271.
40. «Αναζητώντας τα χαμένα μνημεία της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου», *15 χρόνια έργων αποκατάστασης στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου*, Πρακτικά Συνεδρίου, τ. Α', Αθήνα 2007, 283-297.
41. «Η σχολή των λιθοξόων-μαστόρων της Ρόδου την περίοδο της Τουρκοκρατίας (16ος-19ος αι.)», *Γλυπτική και λιθοξοϊκή στη λατινική Ανατολή*, Ηράκλειο 2007, 244-260.
42. «Χαλκήτες έπαινοι στη Ρόδο κατά τον 15ο αιώνα», *ΔωδΧρ ΚΒ'* (2008), 135-139.

Γ. Λήμματα σε εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, καταλόγους εκθέσεων

43. «Περί μεσαιωνικής Ρόδου, Κω και Πάτμου», *έγκυκλ. Δομή*, Άθήνα 1971.
44. *ΘΗΕ* 4, Άθήνα 1964, λ. «Γρηγόριος Θεολόγος», 729-731.
45. *Ώρες Βυζαντίου, Καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο*, Άθήνα 2002, 206 (λήμμα 233).
46. *Μοναστήρια νησιών του Αιγαίου*, τ. 3, Άθήνα 1999, 89-93, 96-97.
47. *Εικόνες τής κρητικής τέχνης. Από τόν Χάνδακα ως τήν Μόσχα καί τήν Άγία Πετρούπολη*, κατάλογος έκθεσης, Ηράκλειο 1993, λήμματα 181, 184.

Δ. Λοιπά

48. «Διατηρητέοι οικισμοί. Προβλήματα συμμετοχής του λαού στα κέρδη και τις ζημιές», Άνακοίνωση στό *Α΄ Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Ρόδος 1978.
49. «Ιστορική εξέλιξη του οικισμού της Λίνδου», Άνακοίνωση στό *Β΄ Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Ρόδος 1979.
50. *Rhodos, Ialysos, Kamiros, Lindos, Museums and the Villages of Rhodes*, 1979 (και γαλλ.).
51. *Στοιχεία μεσαιωνικής και μεταβυζαντινής ιστορίας Δωδεκανήσου*. Σημειώσεις για τά μαθήματα στην τοπική Σχολή Ξεναγών, Ρόδος 1980.
52. «Μεσαιωνικό εργοστάσιο ζαχαρώς στη Ρόδο (προανασκαφική έρευνα)», *Περιλήψεις Α΄ ΣΒΜΑΤ*, 1981, 38-39.
53. «Ο μεσαιωνικός Αρχάγγελος και τα μνημεία του», *εφημ. Αίθωνας* (αριθ. φύλλ. 5, Απρ. 1981), 1.
54. «Ιδεολογική και κοινωνική διαστρωμάτωση στη Ρόδο το 15ο αι.», *Δρόμος*, τχ. 3 (1981), 33-35.
55. «Βάλιας Σεμερτζίδης, ο ενθουσιώδης στοχαστικός έφηβος», *Δρόμος*, τχ. 15 (1983).
56. «Βιοτεχνία επεξεργασίας ζάχαρης στη Ρόδο την εποχή της Ιπποτοκρατίας», Άνακοίνωση στό *Γ΄ Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Κάλυμνος 1983.
57. «Μεσαιωνική βιοτεχνία παραγωγής ζάχαρης στη Ρόδο. Νέα ευρήματα», Άνακοίνωση στό *Δ΄ Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Σύμη 1985.
58. «Ιστορικές πληροφορίες από το Αρχείο της Μονής Πάτμου για την μεσαιωνική Λέρο», Άνακοίνωση στό *ΣΤ΄ Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Λέρος 1989.
59. *Οι ιππότες της Ρόδου, το παλάτι και η πόλη*, Άθήνα 1991.
60. *Η ζωγραφική στη Ρόδο από τα παλαιοχριστιανικά χρόνια μέχρι τον 18ο αι.* (λεύκωμα), Άθήνα 1992.
61. «Η παλαιοχριστιανική βασιλική Άφωτης της Καρπάθου», Άνακοίνωση στό *Η΄ Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Κάρπαθος 1993.
62. «Η Ρόδος από τα παλαιοχριστιανικά χρόνια έως την κατάληψή της από τους Οθωμανούς», *Αρχαιολογία*, τχ. 47 (1993), 10-16.
63. «Παλαιοχριστιανική και μεσαιωνική τέχνη και αρχαιολογία», επίμετρο στο βιβλίο του Χ. Παπαχριστοδούλου, *Ιστορία της Ρόδου*, Ρόδος 1994 (β΄ έκδοση), 713-722.
64. «Η αρχαιολογία και η τέχνη», *Κάλυμνος*, έφημ. *Καθημερινή*, *Έπτά Ήμέρες* (21-8-1994), 26-30.
65. Προλογικό κείμενο στό βιβλίο του Ζ. Τσιρπανλή, *Άνέκδοτα έγγραφα για τή Ρόδο καί τίς Νότιες Σποράδες από τό Άρχείο τών Ίωαννιτών Ίπποτών, 1421-1453*, Ρόδος 1995, 11-12.
66. «Χάρις Κάντζια», *Ανθρωπολογία* 3 (1996), 5-7.
67. «Παΐδ΄ Άφροδίτας αελιού τε νύμφαν ΄Ρόδον», προλογικό κείμενο στό βιβλίο του Ν. Κασέρη, *Ρόδος, αελίσιος νύμφα*, Ρόδος 1997, 14-17.
68. «Η πόλη της Ρόδου από τα παλαιοχριστιανικά χρόνια έως την ιπποτοκρατία (1309)», *Περιλήψεις ΙΖ΄ ΣΒΜΑΤ*, 1997, 30.
69. «Η πειρατεία στο νοτιοανατολικό Αιγαίο την περίοδο της Ιπποτοκρατίας (1309-1522) στα Δωδεκάνησα», Άνακοίνωση στό *Γ΄ Συνέδριο Ίστορίας καί Τέχνης μέ θέμα: Πειρατές και κουρσάροι*, Κάστρο Μονεμβασίας, 21-7-1997.
70. Προλογικό κείμενο στό βιβλίο του Ζ. Τσιρπανλή, *Ίταλοκρατία στό Δωδεκάνησα, 1912-1943*, Ρόδος 1998, 9-11.

71. «Το αμυντικό σύστημα της Δωδεκανήσου κατά τη βυζαντινή περίοδο και την εποχή της ιπποτοκρατίας», *Περιλήψεις ΙΘ' ΣΒΜΑΤ*, 1999, 51.
72. Προλογικό κείμενο στο βιβλίο του Β. Παυλίδη, *Ρόδος, μία ιστορία (1306-1522)*, Ρόδος 1999.
73. «Τα μνημεία της Αστυπάλαιας από τον 7ο αι. μ.Χ. έως το τέλος της Ενετοκρατίας», *Άνακοίνωση στο ΙΑ' Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Αστυπάλαια 1999.
74. *Ιστορημένα αρχικά Βιβλιοθήκης Μονής Αγ. Ιωάννου Θεολόγου Πάτμου*, αριθ. 3, χ.τ., χ.χρ. (ανάτυπο).
75. «Η μεσαιωνική πόλη της Ρόδου», *Άναστηλώσεις μνημείων*, έφημ. *Καθημερινή*, *Έπτά Ήμέρες* (20-2-2000), 29-31.
76. «Άγιος Φανούριος ή άγιος Γεώργιος ο Φανούριος;», *Άνακοίνωση στο ΙΒ' Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Τήλος 2001.
77. «Ιπποτοκρατία-Τουρκοκρατία», *Νίσυρος*, έφημ. *Καθημερινή*, *Έπτά Ήμέρες* (22-7-2001), 7-9.
78. Εισαγωγικό κείμενο στον τόμο *Μεσαιωνική πόλη Ρόδου, έργα αποκατάστασης (1985-2000)*, Ρόδος 2001, 10-17.
79. «Βυζαντινή Κως», *Κως*, έφημ. *Καθημερινή*, *Έπτά Ήμέρες* (4-8-2002), 15-17.
80. Προλογικό κείμενο στο βιβλίο του Ν. Κοντογιάννη, *Μεσαιωνικά κάστρα και οχυρώσεις της Κω*, Κως 2002, XII-XIV.
81. Προλογικό κείμενο στο βιβλίο του Ζ. Τσιρπανλή, *Στή Ρόδο του 16ου-17ου αιώνα*, Ρόδος 2002, 9-10.
82. Ιστορικό σημείωμα στο βιβλίο του Ν. Κασέρη, *Δωδεκάνησα*, Ρόδος, χ.χρ., 15-39.
83. «Βιοτεχνικές εγκαταστάσεις παραγωγής ζάχαρης κατά το Μεσαίωνα στη νοτιοανατολική Μεσόγειο», *Περιλήψεις ΚΒ' ΣΒΜΑΤ*, 2002, 48-50.
84. «Οι πρώιμες βυζαντινές οχυρώσεις στα Δωδεκάνησα», *Άνακοίνωση στο ΙΓ' Συμπόσιο Δωδεκανήσου*, Λειψοί 2003, Περιλήψεις, 17.
85. «Αήττητε, κραταιότατε, βασιλεῦ βασιλέων, Σουλτάν Παγιαζήτ ... / στέλλομεν τῆ μεγάλη σου βασιλεία πέντε γεράκια ...», *Άνακοίνωση σε ἡμερίδα με θέμα Αρχαιολογικά μνημεία και θέσεις του Δήμου Νότιας Ρόδου*, Μεσαναγρός, Αὔγ. 2004.
86. «Το μεσαιωνικό εργαστήριο επεξεργασίας ζάχαρης της Ρόδου», *Αρχαιολογία*, τχ. 96 (2005), 38-45.
87. «Πρώτη Μέρα, Χρονικό», έφημ. *Νέα Εστία*, τχ. 1791 (Ιούλ.-Αὔγ. 2006), 160-162.
88. «Τα μεσαιωνικά κνημητικά γεράκια της Ρόδου», *Οι αρχαιότητες της Νότιας Ρόδου*, Πρακτικά ημερίδας (ὑπό ἔκδοση).

Αρχαιολογικόν Δελτίον, ἐκθέσεις Χρονικῶν

- «Παναγία του Κάστρου εἰς Ρόδον», *ΑΔ* 25 (1970), *Χρονικά*, 518-527, πίν. 441-442.
- «Παλαιοχριστιανική βασιλική ἐντός τῆς πόλεως Ρόδου», *ΑΔ* 25 (1970), *Χρονικά*, 527-528.
- «Παλαιοχριστιανική βασιλική τῆς πόλεως Ρόδου», *ΑΔ* 26 (1971), *Χρονικά*, 552-555, πίν. 561.
- «Μεσαιωνικά μνημεία Δωδεκανήσου», *ΑΔ* 27 (1972), *Χρονικά*, 688-690, πίν. 640-641.
- «Μεσαιωνικά μνημεία Δωδεκανήσου», *ΑΔ* 28 (1973), *Χρονικά*, 643-645.
- «Μεσαιωνικά μνημεία Δωδεκανήσου», *ΑΔ* 29 (1973-1974), *Χρονικά*, 982-986, πίν. 740.
- «Μεσαιωνικά μνημεία Δωδεκανήσων», *ΑΔ* 30 (1975), *Χρονικά*, 373-375, πίν. 274-275.
- «Μεσαιωνικά μνημεία Δωδεκανήσων», *ΑΔ* 31 (1976), *Χρονικά*, 389-391, πίν. 308-310.
- «Εφορεία Βυζαντινῶν Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου», *ΑΔ* 34 (1979), *Χρονικά*, 464-469, 473-475.
- «Εφορεία Βυζαντινῶν Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου», *ΑΔ* 35 (1980), *Χρονικά*, 564-568, πίν. 357.
- «4η Εφορεία Βυζαντινῶν Αρχαιοτήτων», *ΑΔ* 42 (1987), *Χρονικά*, 659, 662-664, πίν. 370.

ΕΛΕΝΗ Κ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
 Ἀρχαιολόγος 4ης ΕΒΑ